

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

DIEGHIEGAIDOLU

ديغيجادو

Հրատարակութիւն Գահիրէի ՀԲԸՄ-ի

نشرة جمعية القاهرة الخيرية الأرمنية العامة

**ՅՈՒՆԻՍ ՅՕ-Ի
ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵՆԷՆ
ՏԵՍԱՐԱՆ ՄԸ
ԳԱՀԻՐԷԻ ԹԱՀՐԻՐ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻՆ ՎՐԱՅ**

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

<p>ԽՍՐԱԳԻՐ
Շաքէ Մարգարեան</p> <p>ԽՍՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ԽՈՐՀՐԱՏՈՒ
Պերճ Թերզեան</p> <p>ՍՐԱԳՐԻՉ
ՎԵՐՍՏՈՒԳԻՉ
Անայիս Ճիգմեճեան</p> <p>ԳԵՂԱՐՈՒԵՍԱԿԱՆ
ՁԵՒԱՌՐՈՒՄ
Շահէ Լուսարարեան</p> <p>ՀԱՄԱԿԱՐԳՉԱՅԻՆ
ՇԱՐՈՒԾՔ
Շաքէ Մարգարեան
Վարդուհի Արթինեան</p> <p>ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Nubar Printing Press</p> <p>Թիւ 68 Նոր Շրջան
ՅՈՒՆԻՍ 2013</p> <p>Գափիրէի ՀԲԸՄ-ի
լուրերուն հետեւեցէք
www.agbuegypt.com
կայքէջով</p> | <p>Ժողովրդային Յեղափոխութիւն եւ Իշխանափոխութիւն Եգիպտոսի Մէջ - Ատլի Մանսուր Ժամանակաւոր Նախագահ 1
«Տ»</p> <p>Դեսպան Մելքոնեանի Հանդիպումը Ղաթի Ուղղափառ Եկեղեցւոյ Առաջնորդ Ն.Ս. Թառատրոս Բ Պապի Հետ 2</p> <p>Պերճ Թերզեան. «Յաջորդ Սերունդները Պիտի Զկարողանան Հաղորդակցուել Հայրենիքի Հետ, Եթէ Զունենան Մայրենիի Իմացութիւնը» 3
<i>Չրոյց վարեց՝ Յ. Ասատրեան</i></p> <p>Հայաստանի Գիտութիւններու Ազգային Ակադեմիան 70 Տարեկան Է 6
<i>Քաղեց եւ համարեց՝ Շաքէ Մարգարեան</i></p> <p>Հրաջեայ Աճառեան. Մահուան 60-ամեակ 7
<i>Քաղեց եւ համարեց՝ Շաքէ Մարգարեան</i></p> <p>Ազգային Բարերար Գրիգոր Եղիայեան. Ծննդեան 180-ամեակ 10
<i>Քաղեց՝ Շաքէ Մարգարեան</i></p> <p>Անդրադարձ Սուրիայէն 12
<i>«Հայեացք» Պարբերաթերթ</i></p> <p>Ո՞րք Է Հալէպը 13
<i>Անահիտ</i></p> <p>ՀԲԸՄ-ը 575 Հազար ԱՄՆ Տոլար Կը Տրամադրէ Ղարաբաղի Մէջ Երկարաժամկետ Կրթական Ծրագիրի Համար 14
<i>«ԱԶԳ» Օրաթերթ</i></p> <p>Տոքթոր Սուրեն Պայրամեանի Նոր Հատորը «Հայ Մամուլն ՈՒ Գրատպութիւնը Եգիպտոսի Մէջ Ե՛ւ Հայ Գրատպութեան 500-Ամեակի (1512-2012) Ոգեկոչումը Գափիրէի Մէջ» 16
«Տ»</p> <p>Գափիրէի ՀԲԸՄ-ի Երաժշտական Հրատարակութիւնները 17</p> <p>Չոյգ Ժապաւեններու Յուցադրութիւն ՀԲԸՄ-ի Սուրիոյ Բերած Օժանդակութեան Ե՛ւ Փրոֆ. Ուկուր Ունկորի Ելոյթին Մասին 18
Գափիրէի ՀԲԸՄ-ի Մէջ
<i>ՀԲԸՄ-ի կայքէջէն քաղեց՝ Անայիս Ճիգմեճեան</i></p> <p>Հելիոպոլսոյ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ 2013-ի Ամառնային Եղանակի Բացումը 19
<i>ՀԲԸՄ-ի կայքէջէն քաղեց՝ Անայիս Ճիգմեճեան</i></p> <p>Հելիոպոլսոյ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ Կը Նորոգէ Իր Ֆուպպոլի Դաշտը 20
<i>ՀԲԸՄ-ի կայքէջէն քաղեց՝ Անայիս Ճիգմեճեան</i></p> |
|--|---|

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԻՃԽԱՆԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ ԱՏԼԻ ՄԱՆՍՈՒՐ ԺԱՄԱՆԱԿԱՒՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀ

Եգիպտոսի մէջ տարի մը տեւած յարաբերական անդորրը վերջ գտաւ Կիրակի, 30 Յունիսին, երբ Նախագահ Մորսիի հրաժարականին պահանջով 30 միլիոնէ աւելի քաղաքացիներ հեղեղեցին Գահիրէի եւ ամբողջ Եգիպտոսի տարածքին տասնեակ մը քաղաքներու գլխաւոր հրապարակները:

Նախագահին ընդդիմադիր ցուցարարները կը սպառնային չկասեցնել ցոյցերը, ցորքան Նախագահը չհրաժարէր իր պաշտօնէն:

Այս ցոյցերը տեղի կ'ունենային «Իսլամ Եղբայրներ» կազմակերպութեան թեկնածուին Նախագահի պաշտօնը ստանձնելէն ճիշդ տարի մը ետք:

Եգիպտոսի մէջ իրավիճակը ձգտեալ եւ անփոփոխ կը մնար մինչեւ 3 Յուլիս:

Եգիպտական ընդդիմադիրներու շարժում մը երկրին մէջ համատարած բողոքներ կազմակերպելով, Նախագահ Մորսիի վերջնագիր մը կ'ուղարկէր, որ ան Յուլիս 2-ին հրաժարի Եգիպտոսի Նախագահի իր պաշտօնէն:

Եգիպտական զինեալ ուժերը եւս, 48 ժամուան պայմանաժամով վերջնագիր մը կ'ուղղէին երկրի քաղաքական կուսակցութիւններուն, պահանջելով որ մինչեւ 3 Յուլիս իրագործեն Եգիպտացի ժողովուրդին պահանջները, նոյն ատեն յիշեցնելով որ եթէ մինչ այդ տարակարծութիւնները չհարթուին, ստիպուած պիտի ըլլան միջամտելու:

Նախագահ Մորսի ուշ գիշերին հեռատեսիլէն սփռուած ճառով մը կը յայտարարէր թէ «իր կեանքին գնով պիտի պաշտպանէ իր հանգամանքին օրինականութիւնը», չհրաժարելու պնդումին հետ աւելցնելով նաեւ թէ «ոչինչ կրնայ փոխարինել օրինականութիւնը»:

Երբ Նախագահ Մորսիին ինքնակամ հրաժարելու հրաւերին 48 ժամուան ժամկետը կը

67-ամեայ Ատլի Մանսուր իրաւաբան է, կրթութիւնը ստացած է Եգիպտոս ու Ֆրանսա եւ 20-է աւելի տարիներ աշխատած է Սահմանադրական Գերագոյն Դատարանին մէջ: Իր քաղաքական հայեացքներով չափաւորական է: 2012-ին մասնակցած է Նախագահական ընտրութիւններու վերաբերեալ նոր օրէնքի մշակումին: Եգիպտոսի Նախագահի պաշտօնը ստանձնելէ առաջ կը վարէր Սահմանադրական Գերագոյն Դատարանի Նախագահութիւնը:

լրանար, դէպքերը սրընթաց եւ ճակատագրական զարգացումներ կ'ունենային:

Ժողովրդային համընդհանուր փափաքին ընդառաջելով, զինեալ ուժերը, պաշտպանութեան Նախարար եւ զինեալ ուժերու ընդհանուր հրամանատար զօրավար Ապտէլ Ֆաթթահ Էլ Սիսիի գլխաւորութեամբ, ձեռք կ'առնէին կացութիւնը: Պաշտպանութեան Նախարարը՝ ի ներկայութեան Ազհարի շէյխին, Ղպտի Եկեղեցւոյ պատրիարքին, Եգիպտական քաղաքական կուսակցութիւններու եւ երիտասարդական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներուն, հեռատեսիլով կը յայտարարէր թէ վերջ տրուած է Նախագահ Մորսիի պաշտօնավարութեան եւ ան ապահով վայրի մը մէջ արգելափակուած է: Նոյն ատեն կը յայտարարուէր գործող սահմանադրութեան առկախումը, օրէնսդիր մարմնին լուծարումը եւ ճանապարհային քարտեսի մը որդեգրումը: Նախագահի պաշտօնը ժամանակաւորապէս կը յանձնուէր Սահմանադրական Գերագոյն Դատարանի Նախագահ Ատլի Մանսուրի եւ կը Նախատեսուէր կազմութիւնը մասնագետներէ բաղկացած ժամանակաւոր դահլիճի մը:

շար. էջ 2

ԴԵՍՊԱՆ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ՂԱՏԻ ՈՒՂԱՎԱԾ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՊԵՏ Ե. Ս. ԹԱՈՒԱՏՐՈՍ Բ ՊԱՊԻ ՀԵՏ

Յուլիս 31-ին, ՀՀ Եգիպտոսի դեսպան Արմեն Մելքոնեան հանդիպում մը ունեցաւ Աղեքսանդրիոյ Պապ եւ Սուրբ Մարկոսի Աթոռի պատրիարք, Ղպտի Ուղղափառ Եկեղեցւոյ պետ Ե.Ս. Թաուատրոս Բ-ին հետ:

Թաուատրոս Բ-ի՝ պատմական Ուատի Նաթրուն վանական համալիրի նստավայրին մէջ կայացած հանդիպումին ներկայ էր նաեւ Եգիպտոսի Հայոց Կաթողիկէ թեմի առաջնորդ Տ. Գրիգոր Օգոստինոս եպիսկոպոս Գուսանը:

Ջերմ եւ անկեղծ զրոյցի ընթացքին անդրադարձ կատարուեցաւ հայ-եգիպտական աւանդական պատմա-մշակութային առընչութիւններուն, ներկայիս Հայաստանի եւ Եգիպտոսի միջեւ տարաբնոյթ համագործակցութեան զարգացումի ընթացքին եւ հեռանկարներուն, ինչպէս նաեւ տարածաշրջանային մի շարք հարցերու:

Ղպտի ուղղափառ եկեղեցւոյ հովուապետը իր եղբայրական ողջոյնները փոխանցեց Ե.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին:

շար. էջ 1-էն

Ըստ ճանապարհային քարտէսին, 6-9 ամիս անցումային շրջանի մը ընթացքին, յաջորդաբար տեղի պիտի ունենան սահմանադրութեան վերամշակումը կամ նոր սահմանադրութեան մը որդեգրումը՝ այդ ուղղութեամբ կազմուելիք յատուկ յանձնախումբի մը կողմէ: Սահմանադրութեան մասին կատարուելիք հանրաքուէն յետոյ տեղի պիտի ունենան խորհրդարանական ընտրութիւնները, որոնց պիտի հետեւի նոր դաիլիճի մը կազմութիւնը եւ նոր նախագահի մը ընտրութիւնը:

Պաշտպանութեան նախարար եւ զինեալ ուժերու ընդհանուր հրամանատար զօրավար Էլ Սիսի քանիցս ընդգծեց որ բանակը մտադրութիւն չունի ստանձնելու երկրին քաղաքա-

կան ղեկավարութիւնը:

Այս կարգադրութիւնները անհուն ցնծութեամբ ընդունուեցան պաշտօնական նախագահին ընդդիմադիրներուն կողմէ: Սակայն այս անգամ ծայր տուաւ նախկին նախագահին համակիրներուն եւ «Իսլամ Եղբայրներ»ու կողմնակիցներուն զինեալ բողոքի ալիքը, որուն հետեւացան հակադիր կողմերու արիւնալի բախումները:

«Իսլամ Եղբայրներ»ը կը փորձեն կացութիւնը լարուած վիճակի մէջ պահել: Սակայն ժողովուրդը, զինեալ ուժերը եւ ոստիկանութիւնը միակամ են եւ լաւատես Եգիպտոսի արագ վերականգնումին հեռանկարով:

«Տ»

ՊԵՐՃ ԹԷՐԶԵԱՆ. «ՅԱԶՈՐԴ ՍԵՐՈՒՆԴՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՉԿԱՐՈՂԱՆԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒՄԵԼ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՀԵՏ, ԵԹԷ ՉՈՒՆԵՆԱՆ ՄԱՅՐԵՆԻՔԻ ԻՄԱՑՈՒԹԻՒՆԸ»

«ՕՐԵՐ» Եւրոպական Անկախ Ամսագիրը՝ Յակոբ Ասատրեանի խմբագրութեամբ, 1999 թուականէն ի վեր կը հրատարակուի Բրակայի մէջ:

Ներկայ հարցազրոյցը լոյս տեսած է նշեալ պարբերութեան Յոկտեմբեր-Նոյեմբեր 2012-ի (թիւ 66) մէջ եւ պարագաներու բերումով խմբագրութեանս հասած է յապաղումով:

Նկատի ունենալով որ «ՕՐԵՐ»-ը հասանելի չէ Եգիպտահայ ընթերցողներու հասարակութեան, այստեղ կը ներկայացնենք անոր խըմբագրին վարած հարցազրոյցը Տիար Պերճ Թերզեանի հետ՝ Յոկտեմբեր 2012-ին:

Եգիպտահայ ազգային-հասարակական գործիչ Պերճ Թերզեանին հանդիպեցինք Երեւանում՝ ԶԲԸՄ-ի 87-րդ ընդհանուր ժողովի օրերին: Նրա «Յետադարձ Անդրադարձ» յօդուածների եւ էլոյթների ժողովածուն դեռ չէի ընթերցել: Բրակա վերադառնալուն պէս ծանօթացայ այդ հատորին եւ հասկացայ որ Թերզեան անհատն իր ժողովրդին ու իր հայրենիքին անսահման նուիրուած հայ է, որի համար միշտ համազգային շահը եղել է ամեն ինչից վեր: Տարիներ շարունակ աշխատակցելով Եգիպտոսի «Արեւ» թերթին, ինչպէս նաեւ Սփիւռքի այլ պարբերականների, Պերճ Թերզեանն անդրադարձել է ոչ միայն Եգիպտահայութեանը յուզող խնդիրների, այլեւ կարողացել է հմտօրէն վերլուծել անցած տարիների եկեղեցական կեանքին վերաբերող խորին հարցերը, Հայաստան-Սփիւռք յարաբերութիւնների բազմաթիւ խնդիրներ, մեծ ուշադրութիւն դարձնելով նաեւ Հայոց Լեզուի ու յատկապէս արեւմտահայերէնի պահպանման հարցերին: Նա եղել է «Արեւ»ի շրջանակի, ԶԲԸՄ-ի Եգիպտոսի Շրջանակային Յանձնաժողովի ամենաակտիւ անդամներից մէկը, մօտ 50 տարի լինելով Ե՛ւ փոխգանձապահ, Ե՛ւ փոխատենապետ ու 1988-ից յետոյ՝ ատենապետ: Իսկ 2007-ին ընտրուել է Գահիրէի ԶԲԸՄ-ի պատուոյ ատենապետ: Խմբագրական խորհրդատու է եղել նաեւ արաբերէն «Արեւ», ապա «Արեգ» ամսօրեաներին:

Մեզ հետ գրոյցում, անդրադառնալով իր արմատներին, պարոն Թերզեանը նշեց. «Իմ ծնողները Կիլիկիայից են գաղթել 1923-24 թթ-ին եւ ամուսնացել են Գահիրէում: Ես ծնուել եմ 1938-ին Գահիրէում, աւարտել եմ Մխիթարեան (սախակրթարան) եւ Մարոնիթ (երկրորդական) վարժարանները, աշխատել եմ եւ զուգահեռաբար ստացել նաեւ համալսարանական կրթութիւն: Նախ 10 տարի դրամատան մէջ եմ աշխատել, իսկ յետոյ փաթեթների տպագրութեան մէջ»:

Պերճ Թերզեանն արժանացել է նաեւ մի շարք շքանշանների ու պատուոգրերի:

- Ձեր գիտակցական ողջ կեանքը նուիրել էք ոչ միայն Բարեգործականի Եգիպտոսի աշխատանքներին, Գահիրէի Առաջնորդարանի տարբեր մարմիններին, այլեւ հայ մամուլին, բազմաթիւ հրապարակումներով հանդէս եք եկել Եգիպտահայ եւ սփիւռքա-

հայ մամուլում: Ո՞րն էք այդ ճանապարհին համարում ամենամեծ ձեռքբերումը: Ի՞նչ վիճակում է հայ գիրն ու գրականութիւնը Սփիւռքում:

- Չեմ կարող ասել որ դրական կացութիւն կայ: Ընդհանրապէս հայերէնը նահանջի մէջ է: Ընթերցումի հանդէպ մեծ խանդավառութիւն չկայ, եւ ո՛չ միայն հայերէնի, այլեւ այլ լեզուների պարագայում, քանի որ նոր տեխնոլոգիաները հնարաւորութիւն են տալիս շատ լուրերի համացանցով հետեւել: Տպագրուած գործերի ընթերցանութիւնը զգալիօրէն պակասել է: Հայերէնի հանդէպ մեր երիտասարդութիւնը որոշ անտարբերութիւն ունի: Մասնաւոր գրական գործունեութիւն չեմ ունեցել եւ միայն հանգամանքների բերումով յօդուածներով աշխատակցել եմ «Արեւ» օրաթերթին՝ 1970-ականների վերջերից սկսած, հետագայում դրանք 2010-ին

լոյս են տեսել «Յետադարձ Անդրադարձ» հատորում: Բարեգործականի մէջ լինելով եւ Սաթենիկ Չագըր հիմնադրամի գործունեութեամբ զբաղուելով, այնտեղ լոյս տեսած գործերի ընթացքին եմ մասնակցել թէ՛ գործերի ընտրութեանը եւ թէ՛ հրատարակչութեանը: Դրանք պատմական, մշակութային, արուեստին վերաբերող գրքեր են: Մաշտոցի անուան Մատենադարանի համար երկու ձեռագրերի գիրք ենք հրատարակել, Պատմութեան Ինստիտուտի համար՝ հայ գաղթաշխարհի եւ պարբերական մամուլի պատմութեան վերաբերեալ երկու հատոր, Տիգրան Չուհաճեանի «Արշակ 2-րդ» օփերայի ամբողջական ուսումնասիրութիւնն ենք տպագրել: Ընդհանուր առմամբ մօտաւորապէս 74 գիրք ենք հրատարակել:

- Եգիպտահայ համայնքն այսօր ի՞նչ վիճակում է: Իշխանութեան փոփոխութիւնը ի՞նչ խնդիրներ է առաջացրել համայնքի համար:

- Իշխանութեան փոփոխութեան մասին առայժմ բան չեմ կարող ասել, քանի որ ընդհանուր առմամբ երկիրը սպասողական վիճակի մէջ է, Հայ համայնքը նոյնպէս: Սպասում ենք սահմանադրութեան մշակմանը եւ նոր խորհրդարանական ընտրութիւնների անցկացմանը: Իշխանութիւնը «Իսլամ Եղբայրների» ձեռքում է, բայց երկրի մտաւորականութեան ստուար մեծամասնութեան մօտ այն համոզումը կայ որ կրօնական իշխանութիւն չպետք է լինի: Փափաքում են որ աշխարհիկ իշխանութիւն լինի: Սահմանադրութեան մշակման ընթացքում այս երկուսի միջեւ պայքար է գնում: Հետեւաբար, մինչեւ ըստ որդեգրելի սահմանադրութեան խորհրդարանական ընտրութիւններ չլինեն, ոչինչ չենք կարող ասել: Տնտեսական վիճակը փայլուն չէ:

Հայ համայնքին մեծ սպառնալիք չկայ, քանի որ հայերն իրենցից մեծ թուաքանակ չեն ներկայացնում: Գահիրէն եւ Աղեքսանդրիան, այդ թուում նաեւ հայ Կաթողիկէ ոչ հայախօս հատուածը միասին վերցրած 4000-5000 ենք: Դա 90 միլիոնանոց ժողովրդի համար ոչ մեծ թիւ է: Մեր դպրոցները եւ ազգային հաստատութիւնները շարունակում են իրենց գործունեութիւնը, բարեկարգ վիճակի մէջ են, նիւթական միջոցներ կան: Ամեն մի շրջանաւարտ, որն աւարտում է

երկրորդական վարժարանը, հնարաւորութիւն ունի գաղութի միջոցներով բարձրագոյն ուսում ստանալու: Վերջին տարիներին զանազան ձեռնարկներով շատ երիտասարդներ Հայաստան այցելեցին եւ հայրենիքի հետ կապը նրանց խանդավառեց: Դժբախտաբար լեզուն նահանջի մէջ է: Եւ իրողութիւն է որ հետզհետէ աւելի պետք է տկարանայ լեզուի տիրապետումը, եթէ այդ ուղղութեամբ արմատական քայլեր չառնուեն:

Ամուսնութիւնների թիւը մեծ չէ: Տարեկան միջին հաշուով 10 ամուսնութիւն է լինում: Մահացողների թիւն աւելի մեծ է: Հետեւաբար, թէ՛ բնական ընթացքով, եւ թէ՛ մասնակի արտագաղթով, հայերի թիւը պակասում է:

-Եգիպտոսում ՀՀ դեսպանութեան բացման առաջին օրուանից աշակցել էք մեր դիւանագիտական ներկայացուցչութեանը: 2012-ի Հոկտեմբեր ամսին Երեւանում ՀՀ Արտաքին Գործերի Նախարարութիւնում տեղի ունեցաւ «ՀՀ Եգիպտոսի Դեսպանատան Ծննդոցը» Ձեր գրքոյկի շնորհանդէսը: Ի՞նչն էք ամփոփել:

- Դեսպանատան ծննդոցն է. ի՞նչ հանգըրուաններ անցաւ դեսպանութիւնը մինչեւ կայացումը՝ համայնքային, մարդկային, պետական, բոլոր դժուարութիւնները յաղթահարուեցին: Հայաստանի համար պատիւ բերող դեսպանատուն դարձաւ:

Գրքոյկը ներկայացնում է Հայաստան-Սփիւռք համագործակցութեան մի դրուագ: Դեսպանատունն իր դերն ունի գաղութի մէջ: Շատերը դեսպանութեան միջոցով Հայաստանի հպատակութիւն են ստացել, եւ դա խրախուսիչ երեւոյթ է: Մայր հայրենիքի հետ զգացական չէ կապը միայն, այլեւ՝ օրինական:

Դեսպանատան շէնքը Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Գահիրէի Մասնաճիւղի սեփականութիւնն է, որը 1976-ին նուիրել է Սաթենիկ Չագըրը: Ընդարձակ կալուածք է դեսպանատների թաղամասում՝ շուրջ 4000 ք.մ. տարածքով: Բարերարուհին կալուածքը նուիրել է Բարեգործականին որ այն վաճառուի, հիմնադրամ ստեղծուի եւ գումարն օգտագործուի մշակութային ու բարեսիրական նպատակներով: Այդ կալուածքը յարմար չեղաւ վաճառել. մասնակի վաճառք եղաւ, որից գոյացած գումարով հիմնադրամ ստեղծուեց: 1996

թուականից դրա եկամուտները օգտագործում են գաղութի մշակութային եւ բարեսիրական նպատակներով: Իսկ առանձնատան շէնքը վարձեց դեսպանութիւնը՝ խորհրդանշական գումարով, որն էլ վճարում էր ՀՀԸՄ-ի կենտրոնը: Դա տեւեց 1996-2007 թուականներին, որից յետոյ արդէն դեսպանութիւնն է վարձը փակում:

- Դուք ՀՀԸՄ-ի 87-րդ ընդհանուր ժողովին էիք մասնակցում: Ինչպիսի՞ն են Ձեր տպավորութիւնները, եւ ո՞ր ծրագրերն էք համարում առաջնային:

- Դժուար է այդ հարցին պատասխանել, քանի որ բազմաթիւ գործունեութիւններ ունի այսօր Բարեգործականը:

Մտածելակերպը ղեկավարութեան մօտ շատ առաջադիմական է, բայց իմ կարծիքն է որ որոշ բաներ կարելի էր պահպանել, նկատի ունեմ լեզուի եւ կրթութեան հարցը: Չի՛ կարելի ակնկալել որ Կենտրոնական Վարչութիւնը, որտեղ աշխարհի տարբեր ծայրերից մարդիկ կան, միանման մտածի: Ամեն անհատ իր ձեռով է մտածում, ազդում է իր ապրած շրջանով: Այս անձերը հայրենիքի հանդէպ մեծ սեր ունեն եւ իսկապէս սքանչելի աշխատանք է տարւում Բարեգործականի կողմից հայրենիքի մէջ: Սփիւռքի պարագայում, տարբեր է մտածողութիւնը Միջին Արեւելքում, այլ է Արեւմուտքի մէջ, եւ երբեմն դժուարութիւններ են ծագում մտածողութեան տարբերութեան արդիւնքում: Օրինակ, շատերը նկատում են որ Լիբանանի եւ Սիրիայի դէպքերից յետոյ այդ գաղութներն ապագայ չունեն: Նոյնը՝ Իրաքի ու Եգիպտոսի պարագայում: Գաղութների նօսրացումը ժխտական ազդեցութիւն է ունենում որոշում կայացնողների մօտ՝ ապագայի պատկերացումի տեսակետից եւ հեռահար ծրագրերի վրայ: Յաւալի է, բայց ոմանք մտածում են որ արեւմտահայերէնն այլեւս կորցնելու վտանգի առաջ ենք, եւ անելորդ է դրա համար ճիգ թափելը: Մինչդէռ, հակառակ վերաբերմունքը պէտք է լինի որ այդ տազնապը համազգային ուժերով դիմագրաւենք: Պէտք է նկատի ունենանք որ երբ 100 տարի առաջ Պօղոս Նուպարը հիմնում էր Բարեգործականը, լեզուի վիճակը այն չէր: Մեծ թիւով թրքախօս եւ արաբախօս հայեր կային, եւ եթէ ՀՀԸՄ-ի հիմնադիրը տեսլական չունենար, ոչ մի դպրոց չէր

բացի: Մինչդէռ Եղեռնից առաջ բազմաթիւ վարժարաններ էին բացուել գաւառներում՝ հայերէնը վերակենդանացնելու եւ ծաղկեցնելու նպատակով: Նաեւ չեմ կարծում որ հիմա մեր ժողովուրդը Մեծ Եղեռնից անելի ծանր տարողութեամբ հարուած է ստացել, եւ դրանից յետոյ պէտք է թելաթափ լինենք: Մինչդէռ ՀՀԸՄ-ի այն ժամանակուայ ղեկավարները, ազգային այլ կառոյցների ղեկավարների հետ, զարկ տուին մայրենիի ուսուցմանը եւ թրքախօս հայերը իրենց դպրոց յաճախող երեխաների միջոցով հայերէն սովորեցին:

Առաջին Համաշխարհայինից մինչեւ Երկրորդը հայերէնը Սփիւռքի մէջ զարթօնք ապրեց, ինչը չենք կարող ժխտել: Անշուշտ ձուլումն իր տեղը ունի, բայց դրա դեմ պայքարելու հաւաքական ճիգ պէտք է արուի: Արեւմտահայերէնի հարցն ամէն մի գաղութի վիճակի չէ ինքնուրոյն լուծել: Տուեալ պարագաներում, թերեւս, ամէնից նպատակաւարմարը կը լինի, եթէ Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամի նմանողութեամբ այս հարցի հետ առընչութիւն ունեցող հայրենիքի եւ Սփիւռքի բոլոր կառոյցներից կազմուած հովանաւոր մի մարմին ստեղծուի, որ ծրագրի թէ ինչ կարելի է անել արեւմտահայերէնի փրկութեան համար: Յետոյ ամէն մէկն իր յանձնառութիւնն առնի եւ լուծի: Առաջին անգամ այդ մասին հրապարակաւ արտայայտուել եմ 2006-ին Գահիրեւում ՀՀԸՄ-ի 100-ամեակին, ի ներկայութեան ՀՀԸՄ-ի գերագոյն ղեկավարութեան, յետոյ 2010-ին՝ Սփիւռքի Նախարարութեան կողմից արեւմտահայերէնի ուսուցման վերաբերեալ ժողովի ընթացքում: Այս մասին տեղեակ է նաեւ Ամենայն Հայոց Գարեգին Բ Վեհափառը, եւ այդպէս այս կոչերը մնացին անհետեւանք: Ներկայիս Սփիւռքի եւ հայրենիքի մէջ արեւմտահայերէնի փրկութեան համար մասնակի եւ տարանջատ փորձեր կատարւում են, բայց եղածը անբաւարար է: Որքան մենք մեր լեզուն կորցնենք, այնքան մեր ինքնութիւնը պիտի կորցնենք: **Յաջորդ սերունդները պիտի չկարողանան հաղորդակցուել հայրենիքի հետ, եթէ չունենան մայրենիի իմացութիւնը:**

Չրոյցը վարեց՝ Յ. Ասատրեանը

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՆ 70 ՏԱՐԵԿԱՆ

Հայաստանի Գիտությունների Ազգային Ակադեմիան (ՀՀ ԳԱԱ) 2013-ին կը նշէ իր հիմնադրութեան 70-ամեակը: ԳԱԱ նախագահութիւնը իր գումարած նիստին ընթացքին այս կարեւոր յոբելեանին առթիւ միջոցառումներ կազմակերպելու մասին որոշումներ ընդունած է:

Այս առիթով ազդագիր յղուած է աւելի քան 200 մասնակիցներու:

ՄԱՄ-ի գիտաժողովները աստղագիտական աշխարհի ամենահեղինակաւոր միջոցառումներէն են, որոնց ընթացքին կը քննարկուին աստղագիտական կարեւորագոյն եւ ժամանակակից հարցերը: Այս

Տօնական ձեռնարկներով լոյս պիտի ընծայուին ժողովածոներ եւ յատուկ գրքոյկներ, մրցոյթներ պիտի կազմակերպուին երիտասարդ գիտնականներու աշխատանքներու համար, ինչպէս նաեւ պիտի կազմակերպուին յոբելեանական ցուցահանդէս մը եւ հանդիսաւոր արտակարգ նիստ մը:

Օրինակ, կազմակերպուելիք մրցոյթներէն են՝ Հանրապետութեան ԳԱԱ-ի, Համաշխարհային Հայկական Զոնկրէսի եւ Ռուսաստանի Հայերու Միութեան՝ ՀՀ Սփիւռքի Նախարարութեան հետ համատեղ յայտարարած 2013 թուականի «Լաւագոյն Գիտական Աշխատանք» մրցոյթը, երիտասարդ գիտնականներու համար (մինչեւ 35 տարեկան):

Նոյնպէս, երկրորդ անգամ ըլլալով ամեն տարի կազմակերպուելիք «Ակադեմիա» մրցոյթը (դարձեալ մինչեւ 35 տարեկան գիտնականներու համար) եւ «Կենսաբանութիւն» ոլորտէն ներս 2011 եւ 2012 թուականներու ընթացքին՝ «Ազդեցութեան Գործակից» գիտական ամսագիրին մէջ երիտասարդ հեղինակներու տպագրած գիտական աշխատանքներու մրցոյթը:

Բացի ասոնցմէ, ՀՀ ԳԱԱ-ի 70-ամեակին առթիւ աշխարհի լաւագոյն աստղագետները այս ընթացքին Հայաստանի մէջ պիտի հաւաքուին: Միջազգային Աստղագիտական Միութեան (ՄԱՄ) այս տարուան գումարուելիք կարեւոր գիտաժողովներէն մէկը պիտի նուիրուի հայ մեծանուն աստղագետ Բենիամին Մարգարեանի հարիւրամեակին:

գիտաժողովներուն, որպէս կանոն, իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն ոլորտին լաւագոյն մասնագետները:

Գիտական Կազմակերպիչ Կոմիտէին մէջ ընդգրկուած են Ամերիկայէն, Ճաբոնէն, Մեծն Բրիտանիայէն, Գերմանիայէն, Ֆրանսայէն, Իտալիայէն, Իրլանտայէն, Աւստրալիայէն, Արժանթինէն եւ Հայաստանէն 18 աստղագետներ:

Նշենք որ Հայաստանի մէջ այս տիպի գիտաժողովներ կազմակերպուած են նաեւ 1966, 1986 եւ 1988 թուականներուն:

ՀՀ ԳԱԱ-ն հիմնադրուած է 10 Նոյեմբեր 1943-ին՝ 1935-էն ի վեր գործող Խորհրդային Միութեան Հայկական Մասնաճիւղին հիման վրայ: Ակադեմիայի առաջին հիմնադիրներէն մէկն ու նախագահը եղած է Խորհրդային Միութեան եւ Հայաստանի Գիտությունների Ազգային Ակադեմիաներու իսկական անդամ Յովսէփ Օրբելին:

1947-1993 թուականներուն Ակադեմիան ղեկավարած է աշխարհահռչակ աստղագետ, Խորհրդային Միութեան ու Հայաստանի Գիտությունների Ազգային Ակադեմիաներու իսկական անդամ Վիկտոր Համբարձումեան: 1993-2006 այդ պաշտօնը վարած է ակադեմիկոս Ֆատէյ Սարգսեան, իսկ 17 Մայիս 2006-էն ի վեր՝ ակադեմիկոս Ռադիկ Մարտիրոսեան:

Ներկայիս Հայաստանի Գիտությունների Ազգային Ակադեմիան կը միաւորէ աւելի քան 34 գիտական կեդրոններ, հաստատութիւններ եւ այլ կազմակերպութիւններ:

Քաղեց եւ համարդեց՝ Շաքէ Մարգարեան

ՀՐԱՋԵԱՅ ԱՃԱՌ-ԵԱՆ Մահուան 60-ամեակ

Հայ ականաւոր բանասէր, բանարանագիր, լեզուաբան, թարգմանիչ եւ հրապարակախօս Հրաջեայ Աճառեան ծնած է 8 Մարտ 1876 թ., Կ. Պոլսոյ Սամաթիա թաղին մէջ, կօշկակարի յարկի տակ:

Տաղանդաւոր գիտնականին կեանքը մեծագոյն սխրանք մը եղած է: Անոր կենսագրութեան էջերը համեմուած են խռովայոյժ եւ դժբախտ դէպքերով: Սակայն իր կրած դառնութիւնները չեն ազդած անոր բարի, փափուկ եւ ազնիւ բնաւորութեան վրայ:

Մէկ տարեկանին ան դէմ յանդիման կու գայ առաջին դժբախտութեան:

Արեւոտ օր մը մայրը երախան գրկած պարտեզ կ'իջնէ: Տղան երկար ժամանակ պայծառ արեւին նայելով՝ կը սկսի լալ, որ առանց դադարի ամբողջ գիշեր կը շարունակուի: Իսկ առտուն պզտիկը անկարող կ'ըլլայ աչքերը բանալու: Ակնաբոյժը կը յաջողի երախային միայն աչ աչքին տեսողութիւնը վերականգնել, իսկ ձախը՝ ամբողջ կեանքին ընթացքին չի տեսներ: Տարիներ յետոյ, իր յուշերուն մէջ անուանի գիտնականը պիտի գրէր. «Այսպէս ես իմ ողջ կեանքում միակնանի մնացի»:

Սակայն այս դժբախտութիւնը բոլորովին չի խանգարէր զինք խորանալու ուսման մէջ, մեծ նուաճումներու հասնելու գիտական ասպարեզէն ներս եւ հսկայածաւալ ու բազմահատոր աշխատութիւններու հեղինակ դառնալու:

Դեռ եօթը տարին չբոլորած, հայրը փոքրիկն Հրաջեան կը դրկէ Արամեան Վարժարան, ուր ան անմիջապէս լեզուական բացառիկ տաղանդ կը դրսեւորէ՝ միաժամանակ սորվելով հայերէն, ֆրանսերէն եւ թրքերէն ու երկու տարուան ընթացքին լիովին կ'իրացնէ դպրոցական ուսումնական ծրագիրը: Ապա ան կ'ընդունուի Սահակեան Վարժարան, զոր կ'աւարտէ չորս տարի անց՝ գերազանց յիշատակութեամբ: Այնուհետեւ երկու տարուան ընթացքին աւարտելով Պոլսոյ Կեդրոնական Վարժարանը՝ 1893-ին ուսուցչութիւն կ'ընէ Գատըզիւղի

Արամեան, իսկ 1894-ին՝ Կարնոյ Սանասարեան վարժարաններէն ներս:

1895-ին, ուսումը կատարելագործելու նպատակով, Աճառեան կ'ուսանի նախ Փարիզի Սորպոնի, ապա Սթրազպուրկի համալսարաններու լեզուաբանական ճիւղերուն մէջ, ուր արժանաւոր աշակերտը կ'ըլլայ հռչակաւոր հայագետներ Անթուան Մէյյէի եւ Հեն-

րիխ Հիւպշմանի:

Հրաջեային վրայ մեծ ազդեցութիւն կը ձգէ այդ ժամանակաշրջանին իր ծաղկումը ապրող ֆրանսական լեզուաբանութեան ուղղութիւնը, որմէ ազդուելով, 1897-ին ան Փարիզի Լեզուաբանական Ընկերութեան կը ներկայացնէ լազերէնի մասին իր ուսումնասիրութիւնը եւ նոյն ընկերութեան անդամ կ'ընտրուի: Ապա նոյն տարին, Փարիզի մէջ Արեւելագետներու 13-րդ Համագումարին կը մասնակցի՝ հայերէնի մասին երկու զեկուցում ներկայացնելով:

Ուսումնական տարիներէն յետոյ, 1898-1923 ուսուցչական գործունեութեան տարիներ կ'ըլլան. Էջմիածնի Գեորգեան Ճեմարան (ուր 1899-էն սկսեալ, պաշտօնավարած երեք տարիներու ընթացքին, Աճառեան նոյն սենեակին մէջ կ'ապրի մեծն Կոմիտասի հետ), Շուշի, Նոր Պայազետ, Նոր Նախիջեւան, Թեհրան եւ Թաւրիզ, Կարին եւ այլ տեղեր:

Աճառեան կը պտղտի պատմական Հայաստանի շատ վայրեր, կ'ուսումնասիրէ մագաղաթներ, յուշարձաններ՝ մասնաւորաբար խորանալով կարգ մը բարբառներու հետազօտութեան մէջ եւ զանազան նիւթեր կը հաւաքէ հայագիտութեան տարբեր ճիւղերու համար: Կ'ուսումնասիրէ Ղարաբաղի, Նոր Նախիջեւանի, Խրիմի, Մարաղայի, Ագուլիսի, Նոր Զուղայի, Պոլսոյ, Համշէնի, Վանի, Սուլաւայի եւ Առտիալի բարբառները:

Շուշիի մէջ աշխատած ժամանակ, Աճառեան կը հանդիպի իր կեանքի հաւատարիմ ուղեկից Արուսեակին: Շամախիի կոտորածէն փրկուած մօտաւորապէս 600 հայերու

հետ, ամօլը Ղարաբաղէն Էնգելի կը գաղթեն: Խորհրդային կարգերու հաստատումէն վերջ, շուտով մեծ մանկավարժը Հայաստանի կառավարութենէն հրաւեր կը ստանայ եւ կնոջ հետ Երեւան մեկնելով՝ 1923-էն դասախօս կը նշանակուի Պետական Համալսարանին մէջ: Յետոյ ան կը դառնայ Լեզուաբանութեան Բաժնի վարիչ եւ յաջորդաբար լոյս կ'ընծայէ բազմաթիւ գիտական աշխատութիւններ:

Համալսարանը անոր կեանքին յետագայ 30 տարիներու արգասաբեր օրրանը կը դառնայ: Իրանի մէջ բնակող իր կնոջ ազգականներէն մէկուն գրած նամակէն (1924 թ.), կը տեղեկանանք որ Աճառեան գոհ եղած է իր կեանքէն ու աշխատանքէն: Սակայն տարի մը վերջ, սիրելի կնոջ մահը բոլորովին կը փոխէ անոր կենցաղն ու բնաւորութիւնը, ինչ որ կը մտահոգէ ընկերները, եւ վերջիններս կ'որոշեն որ գիտնականին վերամուսնութիւնը միայն կրնայ փրկել: Սկիզբը 60-ամեայ Աճառեան լսել իսկ չ'ուզեր այդ մասին, սակայն որոշ ժամանակ անց տեղի կու տայ եւ կ'ամուսնանայ իր ուսանողուհիներէն Սօֆիկին հետ, որ մեծ դեր կ'ունենայ անոր կեանքին մէջ՝ հաւասարապէս կրելով խորհրդային կարգերու պատճառով անոր դիմագրաւած դառնութիւններն ու դժուարութիւնները:

Որոշ տարիներ խաղաղ ու հանգիստ կեանք ապրելով, մեծանուն գիտնականը կը նուիրուի Մայրենիի անաղարտ պահպանումին ու զարգացումին, լեզուագիտական ու բանասիրական աշխատութիւններուն: Ան կը հաւատայ որ. «Միտքը սնունդ է. մտածել՝ նշանակում է սնուել»:

1935-ին անոր Գիտական Վաստակաւոր Գործիչի կոչում կը շնորհուի, իսկ 1937-ին Զեխոսլովաքիայի Արեւելագիտութեան Ինստիտուտի Գիտական Բաժնի թղթակից անդամ կը դառնայ:

Հազիւ կարգաւորած հոգեկան աշխարհն ու կեանքը, հերթական փորձութիւնը կը թակէ Աճառեանին դուռը:

1937 թուական: Բազմաթիւ մտաւորականներ ու խելացի ուղեղներ՝ «ազգայնամոլներ», «ժողովուրդի թշնամիներ» եւ «լրտեսներ» կը հռչակուին ու տարբեր ճնշումներու եւ հալածանքներու կ'ենթարկուին: Այդ մղձաւանջը չի շրջանցեր

նաեւ կենսասէր ու լաւատես, քաղաքականութեան հետ ոչ մէկ աղերս ունեցող, ոչ մէկ կուսակցութեան պատկանող, սակայն իր ժողովուրդին դասական հարստութեան պաշտամունքով ապրող եւ միայն գիտութեան նուիրուած Աճառեանը:

Սեպտեմբեր 29-ին Աճառեանը կը կալանաւորեն՝ մեղադրելով իբրեւ անգլիացիներու կողմէ Ատրպէյճանի մէջ նշանակուած գերմանական, ֆրանսական, ճաբոնական ու թրքական գործակալ եւ Երեւանի համալսարանէն ներս գործող փրոֆեսորներու հակայեղափոխական-ֆաշիստական խումբի անդամ: Կը բռնագրաւեն անոր գրամէքենան ու ձեռագիրները: Տիկին Սօֆիկն ու տնտեսուհի Բօլինան, որոնց թոյլատրած էին միայն խոհանոց մտնել, ամբողջ գիշերը կը խորհին՝ ինչպէս փրկել հիւրասենեակին մէջ գտնուող բռնագրաւուած ձեռագիրները: Եւ Սօֆիկը, սենեակէն դէպի խոհանոց բացուող փոքրիկ օդանցք-պատուհանէն ներս սողոսկելով, ձեռագիրներու մէկ մասը դուրս կը բերէ, իսկ իր մօրեղբայրը ատոնք Նոր Բիւթանիա տեղափոխելով, երկաթ արկղի մը մէջ կ'ամփոփէ եւ իր պարտեզին ծառերէն մէկուն տակ կը թաղէ: Երկու տարի շարունակ այդ ծառը չէն ջրեր:

Յետագային, Աճառեանի խցակիցները պատմած են որ բանտին մէջ, հարցաքննութեան ժամանակ, դաժանօրէն ծեծելով 61-ամեայ հիւծած ու անօգնական գիտնականը, ստոր քննիչը կը թելադրէ անոր՝ իր իսկ ձեռքով Ներքին Գործերու Ժողկոմին նամակ գրել ու «խոստովանիլ» իր յանցանքը: Առաջին հարցաքննութեան ժամանակ Աճառեան պատասխանած է. «Եթէ կան յիմար մարդիկ, ովքեր կը հաւատան թէ գիտնականը, հայ լեզուաբանը կարող է լրտես լինել, եւ եթէ այդպիսի սուտը շատ անհրաժեշտ է ձեր քարիւղային համար, գրէ՛ք եւ ես կը ստորագրեմ: Բայց որ ես՝ հայ գիտնական Աճառեանս, տաճկական լրտես եմ, դա զանանցանք է, չտեսնուած վրդովեցուցիչ վիրաւորանք եւ եթէ ինձ կտոր-կտոր էլ անեն, ես այդպիսի զրպարտանք հանդուրժել չեմ կարող եւ հաւատացած եմ որ իր արժանապատուութիւնը չկորցրած ամէն հայ մարդ նոյնը կ'ասի ձեզ»:

Այս համարձակ պատասխանին համար, քննիչը իր ամբողջ ուժով կ'ապտակէ տկար

ծերունին, սակայն Աճառեան պատասխան ապտակ տալով, արհամարհանքով կ'ըսէ. «Ի՛նչ մեծ հերոսութիւն քեզ նման ուժեղ երիտասարդի համար՝ ձեռք բարձրացնել ինձ նման հիւանդ մի ծերունի վրայ»:

Երկրորդ հարցաքննութեան ժամանակ, չստանալով իր ուզած «խոստովանանքը», քննիչը Աճառեանի ճակատին կը մարտ վառուող ծխախոտը, ապա այնքան կը ծեծէ որ ուժասպառ գիտնականը երկու անգամ վար իյնալով աստիճաններէն՝ դժուարաւ իր խցիկը կը հասնի:

Եւ միայն երրորդ հարցաքննութեան ժամանակ, Աճառեանը կը «խոստովանի» իր անգոյ «յանցանքը»: Բայց ատկէ յետոյ, ոչ թէ խոստացածին համաձայն քանի մը օր ետք, այլ մէկուկէս տարի վերջ քննութեան կը դրուի անոր գործը եւ վեց տարուան ազատազրկման կը դատապարտեն զինք:

Սակայն դէպքերը այնպէս կը զարգանան որ Աճառեան միայն երկու տարի կը մնայ բանտէն ներս եւ «յանցանքի բացակայութեան» հիմնաւորումով իր ազատութիւնը կը վերստանայ 1939 Դեկտեմբեր 19-ին եւ անմիջապէս կը վերականգնուին իր դասախօսական իրաւունքները: Հասնելով իր սիրած համալսարանը, տարիներու կարօտն իր մէջ ամփոփած փրօֆեսօրը, լալով կը սկսի համբուրել շէնքին պատերը:

Իր հոգւոյն մէջ կրելով «անմեղ մեղաւորի» անմոռանալի վիրաւորանքը, ան պիտի գրէր. «Անմեղների ողբերգութիւնը սկիզբ է առնում մեղաւորների մեղաւորութիւնից: Սակայն մեղաւորների մեղաւորութիւնը երբեք չի արդարացնում անմեղների ողբերգութիւնը»:

Աստուածավախ մարդ ըլլալով, Աճառեան իր կեանքին դժուար եւ անելանելի պահերուն միշտ կ'աղօթէր՝ հաւատալով որ բարին ամենակարող է: Դուստրը՝ Զնարիկ Աճառեան, կը պատմէ որ հայրը օրը չորս անգամ կ'աղօթէր եւ չմոռնալու համար թէ քանի անգամ աղօթած է, ամէն անգամ թաշկինակին մէկ ծայրը կը հանգուցէր:

1943 թ. Աճառեան Հայաստանի Գիտութիւններու Ազգային Ակադեմիայի անդամ կ'ընտրուի եւ յաջորդող թուականները հանգիստ ու խաղաղ տարիներ կ'ըլլան անոր համար: Իր կեանքի վերջին տարիներուն Աճառեան կը նուիրուի «Լիակատար Զերա-

կանութիւն Հայոց Լեզուի՝ Համեմատութեամբ 562 Լեզուների» մեծածաւալ աշխատութեան:

Ժրաջան գիտնականը կը շարունակէ դասաւանդել մինչեւ իր մահուան օրը՝ 1953-ի Ապրիլ 16-ը: Այդ օրը ան սովորականին պէս գործի կ'երթայ, պարսկերէնի դասաւանդութիւնը աւարտելէ վերջ տուն կու գայ, կ'ածիլուի, ախորժակով կը ճաշէ, բազկաթոռին մէջ կը մխրճուի եւ գոհունակութեամբ կնոջը կը դիմէ. «Սօֆի՛կ, ես երջանիկ եմ, փա՛ռք Աստուծոյ, կինս առողջ է, աղջիկս՝ առողջ, այսօր էլ կարողացայ համալսարան գնալ եւ դասերը յաջող անցան: Հիմնական գործս վերջացրել եմ, ապրել եմ 77 տարի՝ կախարդական երկու թուանշան կողք-կողքի, վայելել եմ ամէն ինչ. տեսել այն օրերը, որ երագում էի: Հիմա ինձ համար ամէն ինչ վերջացել է»:

Աճառեան այդ օրուան համար «Ալմաստ» օփերայի երկու տոմսակ գնած էր՝ կնոջ եւ դստեր համար: Ճանապարհելու ատեն ան կը յուզուի, կը համբուրէ եւ բուռն կերպով կրօքին կը սեղմէ հարազատները:

Տուն վերադառնալով, անոնք Հրաչեան կը գտնեն բազկաթոռին մէջ մխրճուած, աչքերը գոց, ձախ ձեռքը գլխին տակ դրած, իսկ աջին՝ թաշկինակը, որուն երեք ծայրերը միայն հանգուցուած էին... Չորրորդ անգամ չէր հասած աղօթելու...

Մեծանուն գիտնականը իր ժողովուրդին ժառանգ ձգեց 250-ի հասնող հրատարակուած գիտական բարձրարժէք աշխատութիւններ եւ քանի մը տասնեակէ աւելի ձեռագիր գործեր: Ան միակ հայն էր, որ հինգ տասնեակէ աւելի լեզուներու կը տիրապետէր եւ եռապատիկ աւելին կը հասկնար: Եւ իր սիրելի ժողովուրդը, առ ի երախտագիտութիւն մեծ գիտնականին, անոր անունով կոչած է ՀՀ ԳԱԱ Լեզուի Ինստիտուտը, Երեւանի Պետական Համալսարանը, դպրոց մը (թիւ 72) եւ փողոց մը՝ Երեւանի մէջ:

Գիտական իր հարուստ ժառանգութեան կողքին, Հրաչեայ Աճառեան մարմնաւորեց ընտանիքին անսահման սիրով նուիրուած աստուածավախ եւ աշխատասեր անհատը, ազգայնականն ու մարդասէրը եւ բարոյական կերպարով Հայու Մաքուր Տիպարը:

Քաղեց եւ համադրեց՝ Շաքէ Մարգարեան

ԱՋԳ-ԱՅԻՆ ԲԱՐԵՐԱՐ ԳՐԻԳՈՐ ԵՂԻԱՅԵԱՆ Ծննդեան 180-ամեակ

Երանի այն մարդուն՝ որ իր բարի գործերով կ'անմահանայ:

Եգիպտահայ Թեմը այն երջանիկներեն է որ պարծենալու իրաւունք ունի, քանի որ իր շարքերուն մէջ գործած են եւ այսօր ալ կը գործեն ազգային բարերարներ: Ատոնցմէ մէկն է «Բարեպաշտ Զաթարայ կամ Կատարինէ տիկնոջ եւ Մեծ Եղիա աղա վաճառականի Ակնեցւոյ» որդին՝ Գրիգոր Եղիայեան:

Հայոց ազգային բարերարը ծնած է Գահիրէ, 1833 Մայիս 25-ին: Գրիգոր իր նախնական կրթութիւնը կը ստանայ Գահիրէի Հարեթ-Չուէլլայի Հայոց դպրատան մէջ: 1847-ին կը յաճախէ Անգլիացի Համիլթընի անհատական վարժարանը, իսկ 1850-ին կը յաճախէ Ռիֆա Պէյի «Էքօլ տէ Լանկ» լիսէն, որուն շրջանը կ'աւարտէ 1852-ին:

Քանի մը օտար լեզուներու տիրապետող Գրիգոր, Եգիպտոսի Արտաքին Գործոց Նախարարութեան մէջ պաշտօն մը ստանձնելու խնդրանքով կը դիմէ Մուհամետ Ալի Փաշայի թարգման եւ պաշտօնատան պետ՝ Խոսրով Պէյ Զրաքեանի: Սակայն վերջինս կը թելադրէ իրեն հրաժարիլ այդ գաղափարէն եւ յանձնարարագիր մը տալով՝ կը դրկէ Գահիրէի Ռուսական հիւպատոսին: Վերջինս 1852 Հոկտեմբերին թարգմանի պաշտօնին կը կոչէ Գրիգորը, որ քանիցս կը գնահատուի հիւպատոսէն, իր պաշտօնը ձեռնհասօրէն կատարելուն համար:

1854-ին Խրիմի պատերազմին պատճա-

ռով հիւպատոսարանը կը փակուի եւ Գրիգոր իբր փաստաբան գրասենեակ մը կը բանայ եւ կը սկսի դատեր վարել:

1864-էն կը սկսի իր ազգային գործունեութիւնը: Ան Գահիրէի Գաւառական Ժողովի անդամ կ'ընտրուի: 1864 Ապրիլ 8-ին, Գահիրէի մէջ կը մահանայ Կարապետ աղա Տէր Գալուստեան՝ կտակով մը ազգին ձգելով իր բոլոր հարստութիւնը: Գաւառական Ժողովին որոշումով Գրիգոր Եղիայեանի կը յանձնարարուի կառավարական պաշտօնատուներէն ներս նախնական օրինական արձանագրութիւնները կատարել ի նպաստ ազգին: 1864-1865-ի Ազգային Առաջնորդարանի Գաւառական Ժողովի արձանագրութեան տոմարէն կը տեղեկանանք թէ Գրիգոր՝ իբր փաստաբան մօտէն ծանօթ ըլլալով երկրին օրէնքներուն, յաջողութեամբ կը գործադրէ իրեն վստահուած պաշտօնը:

ՀԲՀՄիութեան Ոսկեմատեան հատորը (Էջ 72) հետեւեալ տողերը կը նուիրէ անոր. «Ռուսական հիւպատոսարան մտնելէ առաջ երկար տարիներ փաստաբանութեամբ զբաղած է եւ իբր իրաւագետ կարեւոր ծառայութիւններ մատուցած է Ազգային Առաջնորդարանին, զանազան դատերու առթիւ, շնորհիւ իր օրէնսգիտական հմտութեան եւ ամենաբարձր յարաբերութեանց, զոր մինչեւ վերջ մշակած է Եգիպտական Աւագանիին հետ»:

1878-1880 թուականներուն Գահիրէի Ռուսական հիւպատոսարանին խորհրդա-

կան կը նշանակուի, իսկ 1881-1887 կը պաշտօնավարէ իբր ռուսական փոխ-հիւպատոս եւ իր պաշտօնին բերումով ռուսական հպատակութիւնը կ'ընդունի:

Սակայն վրայ կը հասնի անոր համար չարաղետ շրջան մը: Տակաւին փոքր տարիքին մէջ կը մահանայ իր դուստրը՝ Զնազանդ, ապա իր կնոջ՝ Մարիամ Մնծիկեանի մահը կը պատահի, որուն հետ ամուսնացած էր 1858 Յունուար 26-ին: Գրիգոր Եղիայեան դառն կերպով կ'ողբայ հարազատներուն կորուստը եւ իր վիշտը թեթեւցնելու համար ինքզինքը կը նուիրէ բարեսիրական գործունեութեան:

1888-ին ան իր ծախսով կը նորոգէ Գահիրէի հայոց հին գերեզմանատան մէջ գտնուող Ս. Մինաս մատուռը, Մուշի եւ Սասունի գաղթականներու հանգանակութեան ֆոնտին 1000 Ե. Ո. կը նուիրէ, 1906-ին Գահիրէի մէջ ԶԲԸՄ-ի հիմնադրութեան կը մասնակցի եւ անոր պատուոյ անդամ կը դառնայ: 1907-ին Գալուստեան Ազգային Վարժարանի շինութեան կը մասնակցի 195 Ե. Ո. գումարով մը:

Ան անդամակցած է Գահիրէի Թեմական, Զաղաքական ու Զոգաբարձական ժողովներուն, իսկ 1905-էն Թեմական եւ Զաղաքական ժողովներուն ատենապետութիւնը վարած է:

1906 Յունուար 7-ին խմբագրուած կտակով մը, Գրիգոր Եղիայեան իր բոլոր ինքքերը ազգին կը նուիրէ եւ կտակակատար կը կարգէ Պօղոս Փաշա Նուպարը: Ըստ այդ կտակին՝ իր շէնքերը պիտի վաճառուէին եւ գոյացած գումարով եկեղեցի մը պիտի կառուցուէր Գահիրէի մէջ, իսկ վարձու տրուելիք մշակելի հողերուն տարեկան հասոյթին ութսուն տոկոսը պիտի յատկացուէր հօրմէ կամ մօրմէ որք երկրորդական կրթութիւն ստացող ուսանողներու համալսարանական կրթութեան (որ բարեխղճօրէն մինչեւ այսօր կը գործադրուի), 10 տոկոսը Առաջնորդարանի ծախսերուն պիտի յատկացուէր եւ մնացեալ 10 տոկոսով ալ տարիներու ընթացքին հասութաբեր կալուածներ պիտի գնուէին, եթէ բաւարար գումար գոյանար:

1911-ին Գրիգոր Թրիեսթէ կը մեկնի՝ դարմանուելու համար, բայց նոյն թուականի

Յունիս 21-ին հոն կը մահանայ, 78 տարեկանին: Յուլիս 3-ին անոր մարմինը զմոսուելով Գահիրէ կը փոխադրուի ու թաղումը կը կատարուի Յուլիս 6-ին եւ մարմինը կ'ամփոփուի Գահիրէի հայոց գերեզմանատան Ս. Մինաս մատրան կից՝ իր ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Հանգուցեալ բարերարին մահուան առթիւ Գահիրէ հրատարակուող «Լուսաբեր-Արեւ» թերթը հետեւեալ տողերով կը նկարագրէր անոր յուղարկաւորութիւնը. «...Երբ բարիքի այս հսկային մարմինը պարունակող արծաթապատ սպիտակ դագաղը Մարմինայի ճամբան բռնեց, իր սիրելի ստուերին խառնուեցան ստուերները իր անմահ նախորդներուն, որոնք կոչուեցան Գալուստեան, Մանթաշեան, Սանասարեան, Գարակեօզեան, Ժամհարեան: Օրուան հանգուցեալը պարզ մարդ մը չէր որ կը բաժնուէր աշխարհէն, այլ հազուագիւտ եւ վեհանձն զաւակ մը, որմէ ազգը հրաժեշտ կ'առնէր... Մեռելեաց ճոխ դագաղին վրայ գետեղուած էին ռուսական փոխ-հիւպատոսի իր համազգեստը եւ խոյրը, իսկ դագաղին առջեւէն ոստիկաններու ջոկատ մը բարձի մը վրայ կը տանէին հանգուցելոյն տասնի չափ պատուանշանները»:

Եգիպտահայոց ազգային բարերարներու կարգին Գրիգոր Եղիայեանի հոգւոյն համար ամէն տարի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, ինչպէս նաեւ ամէն տաղաւարի շիրիմը կ'օրհնուի՝ իբր եկեղեցւոյ եւ ուսանողաց ազգային բարերար: Իր մարմարեայ գեղեցիկ դամբարանին վրայ հետեւեալ տողերը կը կարդացուին.

**Աստ Հանգչի
ԳՐԻԳՈՐ ԵՂԻԱՅԵԱՆ
1833-1911**

Վեհին խնկարկու, բարւոյն ջատագով,
Արդարութեան ձեռքն ունեցաւ անգին,
Եւ իր կեանքն օրէնք մ'ըրաւ բարիքով
Բարիքն իր կոթող մահուընէ ասդին
Ազգին տաճար մը կանգնեց փառազարդ
Եւ ուսումնատենչ օժտեց մանկըտին
Ազգն ալ սգաւոր եւ երախտապարտ
Արձանագրեց հոս յարգանքն յետին:

Ըաղեց՝ Շաքէ Մարգարեան

Սուրիոյ մէջ տիրող քաոսային իրավիճակին հետեւանքով թղթատարական կապ չունինք Հալէպի հետ: Այսուհանդերձ, Սուրիոյ ԶԲԸՄ-ի պաշտօնաթերթ «Հայեացք»-ի խմբագրութիւնը պարբերաբար Վերջին թիւին ելեկտրոնային տարբերակը դրկած է մեզի, զոր կարդալով ուրախութեամբ կը տեղեկանանք թէ ԶԲԸՄ-ը եւ ընդհանրապէս սուրիահայութիւնը՝ հակառակ տիրող կացութեան, իրենց բոլոր կարելի կ'ընեն համայնքին կարիքներուն հասնելու եւ անոր ոգին բարձր պահելու համար:

Այս ուղղութեամբ ստորեւ կը ներկայացնենք պարբերաբար քաղուած «Անդրադարձ Սուրիայէն» խորագրով տեղեկութիւնները, որոնք գաղափար մը կու տան ԶԲԸՄ-ի տարած գործունեութեան մասին:

«Տ»

ԱՆԴՐԱԴԱՐԶ ՍՈՒՐԻԱՅԷՆ

- ԶԲԸՄ-ի Սուրիոյ Շրջանակային Յանձնաժողովը, այսօրուան դրութեամբ ազնիւ որոշումը ընդունեց որ ոչ մէկ աշակերտ զրկուած մնայ հայկական վարժարաններ յաճախելու իրաւունքէն:

- Այսօրուան տուեալներով ԶԲԸՄ-ի կողմէ 40 թոն սննդեղէն մթերք տրամադրուած է հալէպահայութեան:

- Սուրիոյ Շրջանակային Յանձնաժողովը ապահոված է սերտ գործակցութիւն Սուրիական Կարմիր Մահիկ եւ Կարմիր Խաչ բարեսիրական հաստատութիւններուն հետ, իրենց օգնութիւնները հասցնելու Միութեանս կեդրոններուն:

- Հալէպի մէջ ապահովուած են յարմարաւէտ ապաստարաններ:

- Յատկացուած է նիւթական նպաստ վիրաւորներուն բուժման համար:

- Տրամադրուած է պիւտճէ, որբերուն սննդեղէն-ուտեստեղէն ապահովելու համար:

- Կազմակերպուած է մանուկներու զգեստներու բաշխում եւ սննդաբաշխում կարիքաւոր ընտանիքներուն:

- Պատրաստուած է դարմանատուն, օժտուած բժշկական շտապօգնութեան հարկաւոր սարքաւորումներով:

- Դամասկոսի մէջ պատրաստուած են 250 տուփեր, որոնք կը պարունակեն ընտանիքի մը համար մէկ ամսուայ անհրաժեշտ ուտեստեղէն:

- Հալէպի շտապօգնութեան մարմնի տուեալներով Հալէպի մէջ ունեցած ենք ցարդ 23 վիրաւոր եւ 17 մահ, որոնք զոհ գացած են Հալէպի աղետին:

- Օգոստոսին տեղի ունեցած պայթումի մը պատճառով, վնասուած են Գամիշլիի ԶԲԸ Միութեան Կեդրոնը եւ շարք մը տուններ:

- Հայաբնակ Նոր Գիւղի թաղամասը 70 տոկոսով քանդուած է, իսկ ազգապատկան կառոյցներէն Քարէն Եփփէ Ազգային Ճեմարանը, Ազգային Սահակեան Վարժարանը, Ս. Գեորգ եւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիները, ինչպէս նաեւ Ծերանոցը մասամբ վնասուած են: Վնասուած է նաեւ Կիլիկեան Ճեմարանը:

- Հալէպի մէջ վնասուած է 350 հայ ընտանիքի բնակարան:

- Կը գուժենք նաեւ որ ՀԵԸ-ի Մարզական Համալիրը մեծ վնասներու ենթարկուած է, ռմբակոծումի հետեւանքով: Նիւթական վնասը կը գնահատուի մօտաւորապէս 100,000 տոլար:

«Հայեացք» Պարբերաբար

«ՈՐԻՐ Է ՀԱՆԷՊԸ»

1998-ի Փետրուարն է: Դիմացս նստած են երեքեն հինգ տարեկան երեսուն երեխաներ: Երգի դասապահն է: Երեխաներուն համար ուրախութեան ժամ, ինծի համար՝ երջանկութեան: Ֆրանսա ենք, սակայն ականջներուս մէջ կ'արձագանգեն հին Զալէպի սուս վաճառողներու թասիկներուն պարային զնգզնգոցն ու բուրգերու նման իրարու վրայ դիզուած, արեւի բոյրով ձմերուկներ ծախողներուն երգային կանչերը...:

Աշակերտներէս մէկը վերադարձած է երկա՛ր բացակայութենէ մը ետք: Կաղանդի արձակուրդին Ամերիկա մեկնած էր, երեւի միանալու ընտանիքին սփռուած ճիւղերուն: Երկրագունդ մը բռնած, կը փորձեմ երեխաներուն ցոյց տալ Ամերիկան եւ Ֆրանսան: Կը դարձնեմ երկրագունդը ձեռքիս մէջ, եւ կը բացատրեմ.

-Երբ մենք կը քնանանք, Ամերիկան կ'արթննայ: Երբ մենք կ'արթննանք, Ամերիկան կը քնանայ:

Արշակ թագաւորին նման, Անյուշ բերդին մէջ, մէկ քայլով կը տեղափոխուիմ անգամ մը Ամերիկա, անգամ մը Ֆրանսա, յաջորդաբար քնանալով եւ արթննալով: Երեսուն զոյգ կլորցած աչքեր, մեծ-մեծ բացուած, կը հետեւին ինծի՝ անգամ մը դէպի Ամերիկա, անգամ մը դէպի Ֆրանսա: Կը շարունակեմ բռնել տիրող ուշադրութիւնը, երբ յանկա՛րծ, պզտիկ ձայն մը կը խանգարէ մթնոլորտը:

-Անահի՛տ: Զալէպը ո՛րք է...

Կը քարանամ... լա՛յն ու խորունկ ժպիտ մը կը փորագրուի այտերուս մէջ: Ռունգերուս մէջ կը սաստկանան Զալէպի Ներսի Շուկային տարբեր բոյրերը օճառներու, չուաններու, համեմներու: Կը զգամ Զալէպի տաքն ու գոց շուկային մո՛ւթ զովութիւնը...: Շուկայի աղօտ լոյսին ընդմէջէն կը դիտեմ ֆրանսահայ ծնողներու հրաւերով աշխարհ ոտք դրած չորս տարեկան Սեդրակը, որ բթամատը բերանը՝ կը սպասէ պատասխանիս...:

Մատս կը դնեմ երկրագունդին վրայ հոն, ուր Սուրիան տեղադրուած էր: Մատիս տակ կը գտնուին Լիբանանը, Սուրիան, մեծ մայրս՝ Եւնիկէ խանըմը՝ Զեսապի Աւետարանական Եկեղեցիին նոր նորոգուած կարմիր կտուրին տակ, մի՛շտ դէպի Կիլիկիա նայող պահուլտած Գալատուրանը, եւ մնացած բոլորը...:

-Զալէպը հո՛ս է, մեզի հետ է... Երբ կը քնանանք, Զալէպն ալ կը քնանայ... Երբ կ'արթննանք, Զալէպն ալ կ'արթննայ...

Կը տեղաւորեմ երկրագունդը դաշնամուրին վրայ ու կը սկսիմ երգի պահը, երեսուն երեխաներու հետ, Ֆրանսայի մէջ, 1998-ի Փետրուարին, հին Զալէպի սուս վաճառողներու թասիկներուն պարային զնգզնգոցն ու բուրգերու նման իրարու վրայ դիզուած, արեւի բոյրով ձմերուկներ ծախողներուն երգային կանչերը ականջներուս մէջ, սրտիս մէջ, հոգիիս մէջ, երեսուն երեխաներուս մէջ...

Փարիզ

ԱՆԱՅԻՏ
«Զանասեր», Ապրիլ, 1998

ՀԲԸՄ-Ը 575 ՀԱՋԱՐ ԱՄՆ ՏՈՒԱՐ ԿԸ ՏՐԱՄԱԳՐԷ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԷՋ ԵՐԿԱՐԱԺ-ԱՄԿԷՏ ԿՐԹ-ԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ՀԱՄԱՐ

Հայաստանի Ամերիկեան Համալսարանը (ՀԱՀ) եւ Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը (ՀԲԸՄ) կը մեկնարկեն նոր համատեղ ծրագիր մը՝ աշխատանքային շուկան Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութեան մէջ աշխուժացնելու նպատակով:

«Մենք լիովին գիտակցում ենք թէ ինչ է բերում Հայաստանի Ամերիկեան Համալսարանը Ղարաբաղ եւ վստահեցնում եմ, որ մենք կ'աջակցենք Ձեզ բոլոր հնարաւոր ուղղութիւններով: -Ըսած է ԼՂՀ-ի նախագահ Բակո Սահակեան: -Աւելին, մենք մեր երախտագիտութիւնը կը յայտնենք ձեզ, ձեր աշխատանքի արդիւնքում մեր ունեցած առաջընթացով: Հաւատացած եմ, որ դա կը լինի այս ծրագրի յաջողութեան լաւագոյն արտայայտումը»:

Այս նպատակին հասնելու համար, յառաջիկայ հինգ տարիներու ընթացքին ՀԲԸՄ-ը 575,000 ԱՄՆ տոլար պիտի տրամադրէ՝ աջակցելու ՀԱՀ Յատուկ Դասընթացներու Բաժնին կողմէ Ղարաբաղի մէջ իրականացուող այս «Երկարաժամկետ Կրթական Ծրագիր»ին: Ծրագիրը կ'առաջարկէ անգլերէնի ուսուցման վեց մակարդակ, ինչպէս նաեւ հաւաստագիր շնորհող չորս տարբեր դասընթացներ՝ «Ռազմավարական Պիզնես Կառավարում», «Գործադիր Առաջնորդութիւն», «Հանրային Զաղաքականութեան Մշակում եւ Կառավարում», «Զբօսաշրջութիւն եւ Հիւրասիրութեան Կառավարում» թեմաներով:

«Կրթութիւնը տնտեսութեան աճը խթանելու լաւագոյն գործիքն է, եւ ՀԱՀ-ը ոգեւորուած է ՀԲԸՄ-ի հետ աշխատելու այս հնարաւորութիւնից եւ ներկայացնելու այնպիսի մի ծրագիր,

որը կը բացի նոր կրթական հնարաւորութիւններ, որոնք էլ իրենց հերթին կը բերեն կրթական աստիճաններ եւ յաջողուած քարիերաներ Ղարաբաղում, Հայաստանում եւ ողջ աշխարհում: - Ըսած է ՀԱՀ նախագահ Պրիւս Պօղոսեանը: -Այս ծրագրի միջոցով, ՀԱՀ Յատուկ Դասընթացների Բաժինը Ղարաբաղում կը ստեղծի բարձրորակ, երկարաժամկետ կրթական հնարաւորութիւններ, որոնք կը բացեն նոր դռներ, կը քաջալերեն բարձրագոյն կրթութիւն ստանալու անհրաժեշտութիւնը եւ կը նպաստեն կայուն տնտեսական զարգացմանը»:

ՀԱՀ Յատուկ Դասընթացներու Բաժինն իր դասերը կը մեկնարկէ Ստեփանակերտի թիւ 3 դպրոցէն, մինչեւ որ ՀԲԸՄ-ը նոր մշակութային եւ կրթական համալիր մը կառուցէ այս եւ այլ ծրագրերու իրականացումին համար:

Նախագահ Սահակեան նշած է, որ ՀԲԸՄ-ը կազմակերպութիւն մըն է, որ անբաժանելի մասն է ԼՂՀ-ի եւ այս նոր նախաձեռնութեամբ Միութեան հանդէս գալը բոլորովին ալ զարմանալի չէ:

«Այսօր սկիզբը կը դրուի նոր ժամանակաշրջանի մը: ՀԲԸՄ-ԼՂՀ համալիրը, երբ արդէն պատրաստ ըլլայ, նոր հնարաւորութիւններ ու նոր հորիզոններ պիտի բանայ Արցախի ժողովուրդին առջեւ եւ իր ներ-

դրումը պիտի ունենայ երկրին կայուն տնտեսական զարգացումի գործին մեջ: Նոր համալիրը, 1988-էն ի վեր Ղարաբաղին օգնելու եւ սատարելու ԶԲԸՄ-ի որդեգրած յստակ ու անշեղ ուղիին բնական շարունակութիւնն է»,- ըսած է ԶԲԸՄ-ի Կեդրոնական Վարչական Ժողովի անդամ Վազգէն Եագուպեանը:

Շինարարութեան աւարտէն յետոյ ԶԲԸՄ-ԼՂՀ նոր համալիրը երիտասարդներու եւ երեցներու համար նախատեսուած տարաբնոյթ ծրագրեր կ'առաջարկէ, ներառեալ ստեղծարար արուեստներու, հաղորդակցութեան, տեղեկատուական տեխնոլոգիաներու ոլորտներէն ներս վերապատրաստման դասընթացքներ: Դասերը հասանելի պիտի ըլլան աւագ դպրոցի եւ համալսարաններու ուսանողներուն, ինչպէս նաեւ ձեռնարկատէրերուն ու կառավարութեան անդամներուն, Ազգային ժողովի պատգամաւորներուն եւ այլոց, անոնց առաջարկելով անգլերէնի կատարելագործման, բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններու ընդունելութեան քննութիւններու նախապատրաստման, ինչպէս նաեւ երաժշտութեան, կառավարման եւ զբօսաշրջութեան զարգացման, հանրային հաղորդակցութեան, ինքնակենսագրական փաստաթուղթերու լրացման եւ հարցազրոյցներու մասնակցութեան հմտութիւններու վերաբերեալ դասընթացքներ:

Տակաւին 2012-ի 3օկտեմբերին 3այաստան գումարուած ԶԲԸՄ-ի 87-րդ Ընդհա-

նուր ժողովի օրերուն, ԶԲԸՄ-ի նախագահ Պերճ Սեդրակեանն ու ԼՂՀ նախագահ Բակո Սահակեանը յայտարարած էին Լեռնային Ղարաբաղի 3անրապետութեան մէջ ԶԲԸՄ-ի կողմէ իրագործելի կրթական եւ մշակութային այս նախաձեռնութեան մասին:

ԶԲԸՄ-ի նախագահ Պերճ Սեդրակեան նշած էր. «ԶԲԸՄ-ը գոհունակութեամբ կը յայտարարէ Լեռնային Ղարաբաղի մէջ նոր ծրագրի մասին: Մենք համոզուած ենք որ որեւէ ազգի զարգացման հիմնական գործօնները կրթութիւնն ու մշակոյթն են: ԶԲԸՄ-ԼՂՀ համալիրը պիտի դառնայ ուսումնական գործունեութեան կենսունակ կեդրոն մը, որ նոր հնարաւորութիւններ պիտի տայ Լեռնային Ղարաբաղի ժողովուրդին բոլոր խաւերուն»:

ԼՂՀ նախագահը իր կարգին բարձր գնահատած է Լեռնային Ղարաբաղի մէջ կրթութեան առաջնահերթութիւն տալու ԶԲԸՄ-ի նախաձեռնութիւնը:

Իրագործելու համար այս համարձակ նախաձեռնութիւնը, ԶԲԸՄ-ը Փետրուարին համաձայնագիր մը ստորագրած է 3ԱՀ-ի հետ, ըստ որոյ համալսարանն իր Extension Program կրթական յատուկ ծրագրի միջոցով կը պարտաւորուի զարգացնել Շարունակական Դասընթացքներու (Continuing Education Program CEP) ծրագիրը:

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ

ՏՈՒՐՈՐ ՍՈՒՐԷՆ ՊԱՅՐԱՄԵԱՆԻ ՆՈՐ ՀԱՏՈՐԸ «ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼՆ ՈՒ ԳՐԱՏՊՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ ԵՒ ՀԱՅ ԳՐԱՏՊՈՒԹԵԱՆ 500-ԱՄԵԱԿԻ (1512-2012) ՈԳԵԿՈՉՈՒՄԸ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ»

(Գահիրե, 2013, 48 էջ, 18,8 x 26.5 սմ)

Գահիրեի մէջ լոյս տեսաւ եգիպտահայ մտաւորական Տոքթ. Սուրեն Պայրամեանի վերոյիշեալ հատորը, որուն խորագիրը կը յուշէ թէ ան կը ներկայացնէ երկու նիւթեր, որոնցմէ առաջինը տեղեկատուական վաւերագրումն է եգիպտահայ մամուլի եւ գրատպութեան, իսկ երկրորդը յիշատակումն է Հայոց Գրատպութեան 500-ամեակին առիթով Գահիրեի մէջ իրականացուած տարաբնոյթ ձեռնարկներուն:

Գրքոյկը կը սկսի հեղինակին ստորագրած «Փոխան Յառաջաբանի» գրութեամբ, որմէ յետոյ «Հայ Մամուլն Ու Գրատպութիւնը Եգիպտոսի Մէջ» յօդուածով ժամանակագրական կարգով լայն տեղեկութիւններ տրուած են 1865-2010 երկարող շրջանին Եգիպտոսի մէջ լոյս տեսած տարբեր ուղղութիւններով եւ թեմաներով, հայալեզու եւ օտարալեզու մամուլին մասին:

Այս բաժնին մէջ նկատեցինք որ թէեւ ակնարկութիւն կայ 1912-1928 Գահիրեի մէջ լոյս տեսած ՀԲԸՄ-ի «Միութիւն» պաշտօնաթերթին, սակայն չէ յիշուած ՀԲԸՄ-ի «Տեղեկատու» եռամսեան (Բ շրջան), որ 1996-էն ցարդ կանոնաւորաբար լոյս կը տեսնէ: Նոյնպէս, «Արեւ»-ի արաբերէն ամսօրեայ յաւելումն չի արագային, վրիպած է պարբերականին հայկական նիւթերու խորհրդատուին անունին նշումը:

Նոյն յօդուածին շարունակութեան մէջ թուումներ կան Գահիրեի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ գործած հայկական տպարաններու մասին: Յիշուած է նաեւ թէ Եգիպտոսի մէջ մինչեւ 2010 հրատարակուած են աւելի քան 165 պարբերականներ, որոնցմէ առջինէն «Արմաւենի»՝ 1865-ին, ինչպէս նաեւ աւելի քան 1960 գիրքեր՝ սկսելով «Դատապարտեալ Շուշանը» գրքոյկէն, 1888-ին:

Գրքոյկին վերջաւորութեան տրուած են առանձին ցանկեր եգիպտահայ մամուլի տպարաններու, եգիպտահայ գիրքի տպարաններու, եգիպտահայ մամուլի հրատարակիչներու եւ եգիպտահայ գիրքի հրատա-

րակիչներու մասին:

Անցնելով Հայ Գրատպութեան 500-ամեակին առիթով Գահիրեի մէջ իրականացուած տարաբնոյթ ձեռնարկներուն, առանձին յօդուածներով տեղեկութիւններ տրուած են Յուսաբեր Մշակութային Ընկերակցութեան կազմակերպած «Եգիպտոսի Մէջ Լոյս Տեսած Հրատարակութիւններ»-ու երկօրեայ ցուցահանդէսին, Հայկական Ընթերցասրահին կողմէ կազմակերպուած «Գիրքերու Ցուցահանդէս-Վաճառք»-ին եւ Գահիրեի Համալսարանին մէջ «Հայաստան Եւ Զաղաքակրթութիւններու Երկխօսութիւնը - Հինգ Դարու Հրատարակչական Ընծայաբերում» հայագիտական գիտաժողովին մասին: Վերոնշեալ երեք յօդուածներուն վերջինէն յետոյ տրուած են գիտաժողովին ելոյթ ունեցած հինգ հայագի մասնակիցներու անունները եւ անոնց ներկայացուցած ուսումնասիրութիւններուն խորագրերը:

Այդ շարքին մէջ յիշուած են Փրոֆ. Տոքթ. Կարեն Խաչատրեանը եւ իր ներկայացուցած նիւթը՝ «Արեւմտեան Հայաստանը Արեւելք-Արեւմուտք Տնտեսական Յարաբերութիւններու Ծիրին Մէջ»*: Այս ուղղութեամբ պիտի ուզէինք նշել թէ ճիշդ է որ Փրոֆ. Տոքթ. Կարեն Խաչատրեան ներկայացուց այդ նիւթը, սակայն իրականութեան մէջ զայն պատրաստած էր ԳԱԱ Պատմութեան Ինստիտուտի տնօրէն՝ Փրոֆ. Տոքթ Աշոտ Մելքոնեան: Վերջինս գիտաժողովին գումարումին թուականին քանիցս փոխուելուն հետեւանքով եւ վերջնագոյն թուականին այլ պարտաւորութիւններ ունենալով, չկրցաւ ներկայ գտնուիլ: Այդ պատճառով զինք փոխարինած էր Պատմութեան Ինստիտուտի փոխտնօրէն Կարեն Խաչատրեանը, ներկայացնելով անոր պատրաստած ուսումնասիրութիւնը:

Շարունակելով անդրադառնալ հայ գրատպութեան 500-ամեակին առիթով Գահիրեի

*Բնագրին խորագիրն է «Արեւմտեան Հայաստանը Արեւելք-Արեւմուտք Առեւտրական Յարաբերութիւնների Ոլորտում»

ԳԱՀԻՐԷԻ ՀԲԸՄ-Ի ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

2000 թուականին սկսեալ Գահիրէի ՀԲԸՄ-ի Սաթենիկ Չագըր հիմնադրամի հովանաւորութեամբ լոյս տեսած է երաժշտական յիսուն հատոր:

Յունուար 2011-էն սկսեալ, շնորհիւ երաժշտագետներ Հայկ Աւագեանի եւ Միհրան Ղազէլեանի ՀԲԸՄ-ի երաժշտական գործունեութիւնը կը ստանայ նոր թափ՝ ստեղծելով «Երաժշտական Հրատարակչութիւն» բաժին մը: (Ասոր մասին մանրամասն տեսնել՝ «Գահիրէի ՀԲԸՄ-ի Սաթենիկ Չագըր Հիմնադրամի Հրատարակչական Գործունեութիւնը», Պերճ Թերզեան, Գահիրէ, 2012, էջ 27-35):

Աւարտելով հրատարակչութեան երկամեայ առաջին փուլը, երաժշտագետները յանձնած են հետեւեալ աշխատութիւնները.

1. «Ձայնագրեալ Երգեցողութիւնք Սրբոյ Պատարագի», Ա. Խմբագրութիւն, Վաղարշապատ, 1874, Կոմիտաս Վարդապետի ձեռագիր սրբագրութիւններով: Հայ արդի ձայնագրութենէ եւրոպականի վերածում, համակարգչային

շարուածք՝ Միհրան Ղազէլեան, խմբագրութիւն՝ Միհրան Ղազէլեան եւ Հայկ Աւագեան (230 էջ):

2. «Ձայնագրեալ Երգեցողութիւնք Սրբոյ Պատարագի», Բ. Խմբագրութիւն, Վաղարշապատ, 1878, Կոմիտաս Վարդապետի ձեռագիր սրբագրութիւններով: Հայ արդի ձայնագրութենէ եւրոպականի վերածում, համակարգչային շարուածք՝ Միհրան Ղազէլեան, խմբագրութիւն՝ Միհրան Ղազէլեան եւ Հայկ Աւագեան (400 էջ):
3. «Տիգրան Զուհաճեան. Մատենագիտութիւն», գրեց՝ Հայկ Աւագեան (300 էջ):
4. «Հայ Մեներգիչներու Ձայնագրութիւններու Տիպոկրաֆի 1915-2010», հաւաքեց եւ կազմեց Հայկ Աւագեան (աւելի քան 1000 էջ):

Ինչպէս Պերճ Թերզեան կը նշէ. «Այնուհետեւ պիտի շարունակուին ծրագրին յաջորդ հանգրուաններուն աշխատանքները մինչեւ ծրագրին գործադրութեան լրումի հասնիլը» (անդ, էջ 31):

մէջ իրականացուած ձեռնարկներուն, յիշատակուած են հետեւեալ եգիպտահայ չորս հրատարակութիւնները.

1-Տոքթ. Պայրամեան Սուրեն «ՀԱՅ ԳԻՐԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ: 1888-2011 (Մատենագիտական Ցուցակ)»

2-Թերզեան Պերճ «ԳԱՀԻՐԷԻ ՀԲԸՄ-Ի ՍԱԹԵՆԻԿ ՉԱԳԸՐ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿ-ՉԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹԻՒՆԸ»

3-Գերզեան Ռեյմոն (Յարութիւն) «500-ԱՄԵԱԿ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ» (Ֆրանսերէն քնազրէն թարգմանութիւն Անայիս ճիգմեճեանի)

4-Տոքթ. Պայրամեան Սուրեն՝ անգլերէն եւ արաբերէն թարգմանութիւնը (միացեալ կազմ) «ՀԱՅ ՄԱՍՈՒԼԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ» հատորին բովանդակութեան

Այս հիմնական բաժիններէն զատ, նկար-

ներով ներկայացուած են եգիպտահայ մամուլի յառաջատարները, եգիպտահայ մամուլի երախտաւոր խմբագիրները, ներկայիս լոյս տեսնող եգիպտահայ մամուլի խորագրերը եւ եգիպտահայ առաջին հրատարակութիւնները (19-րդ դարու վերջին տասնամեակին): Ասոնցմէ զատ տրուած են Յուսաբեր Մշակութային Ընկերակցութեան «Եգիպտահայ Գիրքի Ցուցահանդէս»ին առիթով հայրենի մամուլի մէջ լոյս տեսած երկու յօդուածներ:

Կը շնորհաւորենք Տոքթ. Սուրեն Պայրամեանը հայ մամուլի եւ գրատպութեան մասին պատրաստած համապարփակ բովանդակութեամբ իր այս գիրքին համար եւ իրեն կը մաղթենք առաւել եռանդ ու նորանոր յաջողութիւններ:

«Տ»

ԶՈՅԳ ԺԱՊԱԲԷՆՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱԸՄ-Ի ՍՈՒՐԻՈՅ ԲԵՐԱԾ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՓՐՈՖ. ՈՒԿՈՒՐ ՈՒՆԿՈՐԻ ԵԼՈՅԹԻՆ ՄԱՍԻՆ ԳԱՀԻՐԷԻ ՀԱԸՄ-Ի ՄԷՋ

Կիրակի, 19 Մայիս 2013-ին, Գահիրեի ՀԱԸՄ-ը՝ Հելիոպոլսոյ իր Չագըր Մշակութային Կեդրոնին մէջ, ցուցադրեց երկու վաւերագրական կարճ ժապաւեններ: Առաջինը՝ հայերէնով, կը ներկայացնէր ՀԱԸՄ-ի բերած օժանդակութիւնը Սուրիոյ, իսկ երկ-

րեանց Հիմնարկ»ի դասախօս՝ Ուկուր Ումիթ Ունկոր իր ներկայացման մէջ վաւերագրական տեղեկութիւններ կը յայտնաբերէր Օսմանեան տիրապետութեան շրջանին թուրք մեծամեծներու ունեցած գաղտնի գործունեութեանց մասին, ինչպէս նաեւ

Փրոֆ. Ուկուր Ունկոր (Ugur Ungor)

րորդը՝ անգլերէնով, 35 վայրկեան տեւողութեամբ, ներկայացում մըն էր Փրոֆ. Ուկուր Ունկորի Հայոց Ցեղասպանութեան մասին տուած դասախօսութեան:

ՀԱԸՄ-ի Սուրիոյ մատակարարած օժանդակութեան մասին ցուցադրուած վաւերագրական ժապաւենը, որ պատրաստուած էր ՀԱԸՄ-ի Սուրիոյ Շրջանակային Յանձնաժողովին կողմէ, կը ներկայացնէր բաշխումի կարգաւորումը եւ ՀԱԸՄ-ի մէկ միլիոն տոլարի նիւթական օժանդակութիւնը սուրիահայերուն:

Երկրորդ ցուցադրուած ժապաւենին մէջ, «Utrecht» Համալսարանի Պատմութեան Ամպիոնի եւ Ամսթերտամի «Պատերազմներու, Կոտորածներու եւ Ցեղասպանու-

մանրամասնութիւններ կու տար թուրք կառավարութեան կողմէ հայոց դէմ ծրագրուած եւ գործադրուած զանգուածային տեղահանութիւններուն, անոնց ինչքերու գրաւման եւ բնաջնջումի զանազան միջոցներուն վերաբերեալ:

Վաւերագրական ժապաւենին մէջ, Փրոֆ. Ունկոր կը մատնանշէր Թուրքիոյ գաղտնի ծրագրերուն դատապարտելի մանրամասնութիւնները՝ բնաջնջել հայերը, իւրացնել անոնց կալուածներն ու անձնական ինչքերը, ինչպէս նաեւ տիրանալ անոնց նախահայրերու հայրենիքին՝ Արեւմտեան Հայաստանին:

*ՀԱԸՄ-ի կայքէջէն քաղեց՝
Անայիս Ժիգմենեան*

ՀԵԼԻՈՊՈԼՍՈՅ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ 2013-Ի ԱՄԱՌ-ՆԱՅԻՆ ԵՂԱՆԱԿԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

Հելիոպոլսոյ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ ամառ-նային եղանակի աւանդական բացումը տեղի ունեցաւ Շաբաթ, 15 Յունիսին՝ ակումբին օդասուն պարտեզին մէջ, աւելի քան 170 հիւրերու ներկայութեան, որոնք զուարթ եւ բարեկամական ջերմ մթնոլորտի մը մէջ, հաճելի երեկոյ մը անցուցին:

Երեկոյթը կը խանդավառէին երիտասարդ DJ-ներ՝ Ալէն Գարգուր եւ Վարդան Թերզիպաշեան, ինչպէս նաեւ սուրիահայ մեներգիչ Անդօ, որ իր բազմազան երգերով խանդավառութիւնը հասցուց իր գագաթնակետին:

Բարի գալուստի խօսքով հանդես եկաւ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ վարչութեան ատենապետ Տիար Ժիրայր Տեփոյեան: Ան շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր անոնց, որոնք նպաստեցին երեկոյթին յաջողութեան թէ՛ իրենց խորհուրդներով, թէ՛ պիւֆէի պատրաստութեամբ կամ վիճակահանութեան նուէրներ հաւաքելով եւ թէ՛ այլ միջոցներով: Ինչպէս միշտ, համադամ ճաշերու պատրաստութիւնը ստանձնած էին Տիկնանց Յանձնախումբի ժրաջան անդամուհիները՝ գլխաւորութեամբ Տիկին-

ներ Գոհար Նապիլի եւ Չապել Տեփոյեանի: Բոլորն ալ ճիգ չէին խնայած ամենախստապահանջ քիմքերն իսկ գոհացնելու:

Ճաշէն վերջ, յագեցած եւ ոգելորուած Ալէնի եւ Վարդանի սփռած երաժշտութենէն, ինչպէս նաեւ Անդոյի հոգեթով երգերէն, զոյգերը խումբ առ խումբ ուղղուեցան պարահարթակ, ուր թօթափեցին իրենց եռանդն ու աշխուժութիւնը:

Ուշ գիշերին, գլխաւորութեամբ Տոքթ. Հերմինէ Վարժապետեանի, տեղի ունեցաւ աւանդական վիճակահանութիւնը ու բախտաւորները ստացան իրենց նուէրները:

Երեկոյթը վերջացաւ առաւօտեան առաջին ժամերուն ու Անդոյի երգին վերջին հնչիւններուն տակ, ներկաները սկսան հրաժեշտ առնել՝ հաճելի երեկոյ մը անցուցած ըլլալու գոհունակութեամբ:

Վարձքը կատար բոլոր անոնց, որոնք ապահովեցին երեկոյթին յաջողութիւնը:

*ՀՄԸՄ-ի կայքէջէն քաղեց՝
Անայիս Ճիգմեճեան*

ՀԵԼԻՈՊՈԼՍՈՅ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԸ ԿԸ ՆՈՐՈԳԷ ԻՐ ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԴԱՇՏԸ

Հելիոպոլսոյ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԸ շինարարական աշխատանքներու ձեռնարկած է իր ֆութպոլի դաշտը ամենաարդիական ձեւով վերանորոգելու եւ կատարեալ ձեւափոխում կատարելու համար: Նորոգութեան աշխատանքները յանձնուած են մասնագիտացած ընկերութեան մը եւ կը նախատեսուի որ վերջանան Յուլիսի վերջ:

«Կը ձգտինք ունենալ սեփական օրինական ֆութպոլի դաշտ մը՝ գոհացում տալու համար մեր հայ համայնքի ֆութպոլի սիրահար բոլոր պատանիներուն եւ երիտասարդներուն,- ըսաւ Հելիոպոլսոյ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ վարչութեան ատենապետ՝ Պր. Ժիրայր Տեփոյեան: - Մեր մանկութենէն ի վեր, այս եղած է չիրականացուած ցանկութիւն մը: Մենք միշտ երազած ենք «մինի» ֆութպոլի սեփական դաշտ մը ունենալ, ֆութպոլի օրինական չափերով եւ մանաւանդ միջազգային չափանիշով առաջնակարգ արուեստական խոտով:»

«Աշխատանքները սկսած են Մայիսի սկիզբը: Հողը լաւ մը փորելէ եւ խոտը ամբողջովին դուրս հանելէ յետոյ,

խտացուած խիճերու բազմաթիւ խաւեր դրուած են վրան եւ սերտօրէն ամրացուած յատուկ «պոլտոզըր»ներով՝ նախքան արուեստական խոտի հատուածներու տարածումը: Ֆութպոլի դաշտը բոլորուած պիտի ըլլայ երկու նրբուղիներով անցորդներուն համար եւ շրջապատուած՝ մետաղեայ ցանկապատով, որ պիտի կրէ զօրեղ լուսաւորութեան դրութիւն մը»:

Պր. Տեփոյեան շարունակեց. - «Այս ծրագիրը կարելի եղաւ իրագործել շնորհիւ Գահիրէի ՀԲԸՄ-ի Սաթենիկ Զագըր Հիմնադրամի օժանդակութեան: Այստեղ կ'ուզեմ երախտագիտութիւնս յայտնել բոլոր անոնց, որոնք նեցուկ կանգնեցան մեզի եւ քաջալերեցին այս ձեռնարկին կապակցութեամբ: Այս ծրագրին իրագործումով, կրնանք ըսել թէ հին երազ մըն է որ իրականութիւն կը դառնայ եւ կը յուսանք թէ ծառայութիւն պիտի մատուցանէ եգիպտահայ գաղութի ֆութպոլի սիրահար բոլոր երիտասարդներուն»:

*ՀԲԸՄ-ի կայքէջէն քաղեց՝
Անայիս Ճիզմէճեան*

